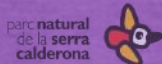

Parks Naturals

de la Comunitat Valenciana

Nº 23 SET 2020

FENT LLATA

Butlletí Quatrimestral del Parc Natural de la Serra Calderona

01. EDITORIAL

- La Nova Realitat.

02. NOTÍCIES DEL PARC

- Gestió del Parc Natural.
- Nous projectes.

05. DINAMITZACIÓ DEL TERRITORI

- Colaboració amb municipis.
- Literatura.
- Conciènciació ambiental.

08. COMUNICACIÓ I DIVULGACIÓ

- Visita a les carboneres de la Ruta verda.
- Que veien los íbers per la nit.
- Nova Oportunitat del IVAJ.

11. CONSERVACIÓ I MANTENIMENT

- Poblado íbero del Torrejón.
- Reg Estepa de Cartagena.
- Condicionament de surgències d'aigua.

14. MEDI NATURAL

- Cigarra, canta cigarra.

15. OPINIÓ

- Guillem Domingo, President de la Junta Rectora.

Per favor, mantinga la distància de seguretat. Gràcies

Please, keep the safety

EDITORIAL

distance. Thank you

LA NOVA REALITAT

El confinament ha acabat però el COVID-19 es quedarà amb nosaltres per molt de temps pel que hem d'aprendre a conviure amb ell. Mesures higièniques com la rentada de mans, evitar el contacte amb les mucoses de boca, nas i ulls, però sobretot l'ús de màscara i el distanciament social, són mesures que han d'anar sent habituals en el nostre quefer diari.

El Centre d'Interpretació del Parc Natural de la Serra Calderona ha reobert les seues portes i atén visites complint unes rigoroses mesures de seguretat contemplades en el Pla de Contingència que s'ha elaborat per a aquesta Nova Normalitat.

El gel hidroalcohòlic, la màscara, la restricció d'ús dels elements tàctils, la direccionalitat de les visites, són algunes de les mesures que es contemplen per a assegurar la salut dels visitants i dels educadors ambientals responsables de les visites. També hem començat a rebre grups organitzats amb els quals hem realitzat itineraris didàctics, sempre mantenint la distància de seguretat en el camp ja que les màscares no són obligatòries en aquest tipus d'activitats. Evidentment, també hem reduït el nombre màxim de participants.

A més, tornen les activitats planificades amb una reducció de participants i, de nou, mantenint les distàncies de seguretat. S'han reduït en número però aquest estiu hem fet activitats nocturnes tal com hem estat realitzant aquests anys arrere pre-COVID-19. En definitiva, intentem adaptar-nos a aquesta nova realitat de manera que mantinguem, almenys, l'essència del que vam ser.

Vos esperem a la Serra Calderona.

NOTICIES DEL PARC

GESTIÓ DEL PARC NATURAL

BONES PRÀCTIQUES EN EL CENTRE D'INTERPRETACIÓ

Seguint amb les recomanacions del Pla de Contingència elaborat amb motiu de la pandèmia pel COVID-19, en les visites al Centre d'interpretació de la Serra Calderona cal seguir un protocol determinat. Tant els visitants com l'educador ambiental portaran màscara i s'impedirà el pas a qualsevol visita que no dispose d'ella. Dins de l'exposició se'ls requerirà perquè facen ús del gel hidroalcohòlic i que segueixen les indicacions de l'educador. NO se'ls lliurarà material imprès, tenint a la seua disposició les rutes del Parc Natural perquè les fotografien o usen els codis Qr.

NOU PRESIDENT DE LA JUNTA RECTORA

Guillem Domingo Navarro, originari de Serra, és el nou president de la Junta Rectora del Parc Natural designat pel Consell. Li desitgem un pròsper recorregut en aquesta tasca que no estarà exempta de dificultats. Des de l'Oficina Tècnica del Parc Natural li brindem tot el nostre suport i reconeixement.

NOTICIES DEL PARC

NOUS PROJECTES

PROJECTE "OFEGABOUS"

Durant el curs escolar 2019/2020, iniciem el projecte educatiu "Ofegabous" amb el CRA Carraixet (aularis d'Olocau i Marines).

Si bé la situació excepcional a causa de la COVID-19 des de mitjan març no va permetre seguir com estava previst, es va poder acabar amb èxit i es van soltar els exemplars adults en les localitzacions consensuades amb els tècnics de Vida Silvestre.

Des del Parc Natural de la Serra Calderona i ens consta que des dels centres escolars, considerem interessant la continuïtat del projecte per a pròxims cursos.

El professorat del CRA

Xarrada didàctica inicial

Recepció dels Ofegabous

Exemplar adult de Pleurodeles waltl

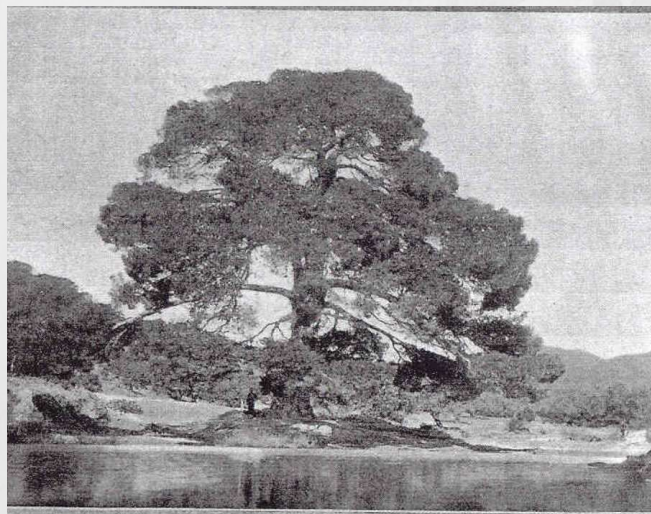

NOTICIES DEL PARC

NOUS PROJECTES

EL PI DE LA BASSA

El Pi de la Bassa ha sigut durant 261 anys de vida observador silencios de l'evolució de la Serra Calderona. Des de la seua ubicació en les muntanyes de Portacoeli ha vigilat els accessos a la serra fins a la seua mort en 2016. Les seues restes han romàs en el lloc en què va viure com a homenatge pòstum que ara pretenem millorar amb la posada en valor d'una rodanxa del seu tronc que mostre el vertader valor d'un dels pins blancs més grans de la Comunitat Valenciana.

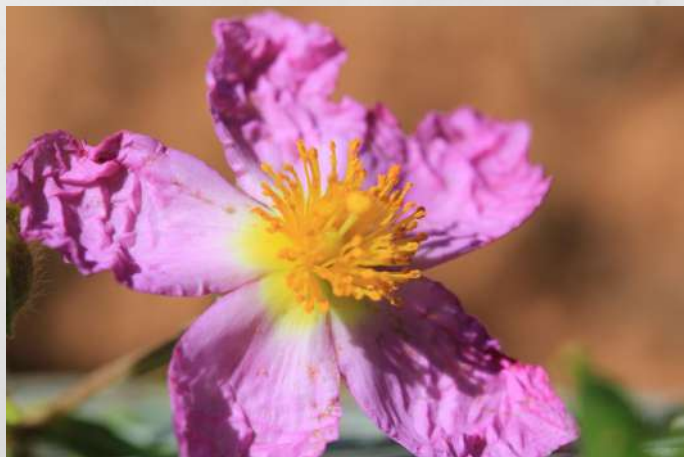

Pi de la Bassa. Foto año 1916.
- Árbol monumental catalogado -

L'ESTEPA DE CARTAGENA

Després de l'èxit del projecte didàctic de reintroducció de l'Ofegabous en col·laboració amb col·legis, ajuntaments i associacions de diversos municipis del Parc Natural ens hem proposat portar avant un altre projecte similar però de recuperació de flora. Ens centrarem en nostra volguda Estepa de Cartagena (*Cistus heterophyllus* ssp. *cartaginensis*)

DINAMIZACIÓN DEL TERRITORIO

COLABORACIONES CON AYUNTAMIENTOS

ITINERARIO DEL PI DEL SALT

Continuant amb la col·laboració del Parc Natural amb els municipis inclosos en el PRUG de la Serra Calderona s'ha realitzat el desbrossament de l'itinerari del Pi del Salt en el municipi de Nàquera. Com en altres treballs d'aquest tipus, l'Ajuntament de la població proporciona els materials i les Brigades de Conservació del Parc Natural s'encarreguen de la realització dels treballs de manteniment.

ITINERARI DE LES MACOLLADES

L'ajuntament d'Olocau compta amb una ruta que travessa els camps de cultiu de les Macollades. Part del recorregut segueix el traçat del camí tradicional que portava a Marines Vell i una altra part important segueix el traçat d'una séquia de reg sota els tallats de la Peña Negra. Les Brigades del Parc Natural han fet treballs de desbrossament que recuperen el valor d'aquesta interessant ruta etnogràfica.

DINAMITZACIÓ DEL TERRITORI

LITERATURA

VIDA D'UNA ACTRIU

Hem tingut el plaer de compartir la presentació del llibre "Vida d'una actriu" de l'escriptora Elvira Menéndez González en dos enclavaments extraordinaris com la Cartoixa de Valdecríst i el Monestir de Sant Esperit.

El llibre relata la vida de l'actriu del segle XVII María Inés de Calderón que va ser amant del rei Felip IV amb el qual va tenir un fill, Juan José d'Àustria. Veient que el seu fill tenia dots de comandament, el rei, el va manar instruir però va voler apartar-lo de la seua mare pel que va manar enclaustrala en el convent de Valfermoso de les Monges a Guadalajara.

Fins ací és un relat històric però es conta que María Inés va escapar del convent i, en el seu viatge cap a València amb intenció d'embarcar-se cap a Itàlia fugint del rei, es creu que va creuar la Serra de Portacoeli on va romandre amagada fins al final dels seus dies al costat d'una "colla de rodors", els assaltants de camins de l'època, d'origen, presumptament, morisc.

Des d'aqueix moment se li va donar un nou nom a la serra, la Serra de la Calderona.

El relat ens embolica des del primer moment i ens retrotrau a l'inici del segle XVII, el Segle d'Or espanyol, on conflueix la tradició més rànica de la Santa Inquisició, ja en decadència, amb la modernitat del teatre de Lope de Vega.

Una lectura recomanable per a les vesprades de tardor.

DINAMITZACIÓ DEL TERRITORI

CONCIENCIACIÓ AMBIENTAL

GRAVACIÓ DE TERRA VIVA

Hem col·laborat amb la televisió valenciana (À Punt) per al programa Terra Viva. Després de la intervenció de Policarp Garay, cronista oficial de Serra, en la qual explicà els orígens i l'activitat apícola; ens desplaçarem fins als ruscos que tenen instal·lades BeeMiel, empresa de la marca Parcs Naturals, a Serra. Una vegada protegits amb l'equip de l'apicultor visitarem amb Patricia i Jordi els ruscos, descobrint el treball de les abelles i l'ofici de l'apicultor. El reportatge va ser emès en el programa de Terra Viva del dia 12-06-2020.

SENYALITZACIÓ DE PREVENCIÓ D'INCENDIOS

Els incendis són el principal problema mediambiental de la nostra benvolguda Serra Calderona. Amb la intenció de conscienciar sobre aquesta problemàtica i prevenir que és millor que curar, s'han col·locat nous senyals de "Perill d'incendi" en els accessos al Parc Natural.

Les altes temperatures de l'estiu unides a l'extrema sequedat ambiental i als vents típics de ponent en aquesta època formen un còctel explosiu que només necessita d'una petita espurna per a convertir les nostres muntanyes en un desastre mediambiental.

Amb la col·locació d'aquests senyals es pretén la conscienciació de la població que impedirà que els nostres boscos es converteixin en cendres.

COMUNICACIÓ I DIVULGACIÓ

VISITA A LES CARBONERES DE LA RUTA VERDA

El passat dia 25 de juliol, en col·laboració amb l'Ajuntament de Gàtova i l'Associació Gàtova Avança es va realitzar una visita a les carboneres que s'han recreat en l'itinerari verd del Parc Natural, concretament en l'ascensió al pic del Gorgo.

Van participar veïns de Gàtova i visitants que van poder intercanviar informació sobre l'ús dels recursos en el passat i la necessitat d'ordenament dels recursos en l'actualitat.

Aquesta activitat s'emmarca en la proposta d'activitats col·laboratives entre el Parc Natural i els municipis de l'àmbit d'influència de l'espai protegit.

RUTA GUIADA
RUTA GUIADA

LES CARBONERES DEL GORGO LAS CARBONERAS DEL GORGO

📅 25/07/2020 ⌚ 07:00 H. 📍 AYUNTAMIENTO DE GÀTOVA

Reserva: serra_calderonaegva.es - 679 19 52 38

AGVA
Asociación Gàtova Avança

GENERALITAT VALENCIANA

parc natural de la serra calderona

COMUNICACIÓ I DIVULGACIÓ

QUE VEIEN ELS ÍBERS PER LA NIT

El Torrejón de Gàtova va acollir, un any més, una visita nocturna que combina les explicacions del patrimoni etnogràfic i arqueològic amb l'observació nocturna d'estrelles i del medi natural.

Mitjançant un recorregut que es va iniciar en la Fuente de La Alameda ens acostem al poblat Iber del Torrejón a Gàtova on la guia del jaciment ens va acostar a la veritable dimensió del poblat. Per part nostra vam mostrar el que els ibers serien capaços d'observar, en els seus temps, en les fosques nits de la Calderona.

RUTA I VISITA GUIADA
RUTA Y VISITA GUIADA

ELS ÍBERS A LA NIT

LOS IBEROS POR LA NOCHE

📅 22/08/2020 ⌚ 18:30 H. 📍 FUENTE 15 CAÑOS.
C/CASTELLÓN S/N
GÀTOVA

Reserva: serra_calderona@gva.es - 679 19 52 38

GENERALITAT VALENCIANA

parc natural de la serra calderona

RUTA DELS ÍBERS VALENCIA

MUSEU D'ETNOHISTÒRIA VALENCIANA

DIPUTACIÓ DE VALENCIA Àrea de Cultura

COMUNICACIÓ I DIVULGACIÓ

JOVE OPORTUNITAT DEL IVAJ

Al juliol ens van acompanyar els joves del programa Jove Oportunitat de l'Institut Valencià de la Joventut (IVAJ).

Aquest programa (Jove Oportunitat - JOOP) està dissenyat i organitzat per a motivar i orientar a joves de 16 i 21 anys que han abandonat els estudis.

Ens van visitar tres grups diferents els dies 9, 10 i 17 de juliol.

Després de la visualització del vídeo "Les veus de la Calderona" i la visita a l'exposició vam poder fer un petit passeig per l'itinerari del Pi del Salt a Nàquera.

Aquesta ha estat la primera activitat organitzada amb grups des de l'aixecament de l'Estat d'Alarma i estem molt orgullosos d'haver contribuït amb les nostres explicacions a orientar el futur laboral d'aquests joves.

CONSERVACIÓ I MANTENIMENT

POBLAT ÍBER DEL TORREJÓN

La conservació dels jaciments arqueològics no és una de les tasques habituals de les Brigades de Manteniment però en el cas del poblat iber del Torrejón ja s'han realitzat diverses actuacions seguint les indicacions de la Técnica municipal.

Durant el mes de juny es va procedir a restaurar l'aljub en el camí d'accés al jaciment i es va col·locar una barrera per a evitar l'accés de vehicles.

Posteriorment es va procedir a reposar algunes de les pilastres que delimiten la zona accessible del jaciment i es va esbrassar els voltants.

A l'interior del jaciment, amb la intenció de danyar-lo el menys possible, es va realitzar un tractament amb herbicida a fi d'eliminar les herbes que podrien danyar les restes arqueològiques.

CONSERVACIÓ I MANTENIMENT

REG ESTEPA DE CARTAGENA

Possiblement, l'Estepa de Cartagena és la planta en major perill d'extinció d'Europa. Un únic exemplar a la Pobla de Vallbona ha donat lloc a plantacions a l'entorn de Portacoeli.

El manteniment és compartit entre les Brigades del Parc Natural i la Brigades de Manteniment del Centro de Investigación y Experimentación Forestal (CIEF) de la Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica de la Generalitat Valenciana seguint les indicacions dels Tècnics.

CONSERVACIÓ I MANTENIMENT

CONDICIONAMIENTO DE SURGÈNCIES D'AIGUA

De nou hem de parlar dels treballs de manteniment de punts d'aigua ja que és un recurs escàs en la Serra Calderona.

L'òptim manteniment de les fonts, manants, caves, pous, etc. és fonamental per a l'abastiment de poblacions i com a suport a la fauna silvestre i domèstica.

Fuente de Sinainas (Segorbe)

Font del Marge (Serra)

Fuente del Tormo (Gátova)

Els treballs que es realitzen són molt variats i inclouen el desbrossament perimetral en uns casos com en la Fuente de Sinainas a Segorbe, la canalització de l'aigua perquè no provoqe danys ni embassades en zones de pas com a la Font del Marge de Serra i fins i tot l'eliminació d'estructures perilloses com el paeller de la Fuente del Tormo a Gàtova.

MEDI NATURAL

CIGARRA, CANTA CIGARRA

“Cigarra canta cigarra” és una cançó que la meua ignorància musical havia atribuït a Cecilia però va ser María Ostiz (María Dolores Ostiz Espila) qui la va compondre i (amb arranjaments de Waldo dels Rius) va guanyar el Festival de la OTI en 1976.

Sona llunyà, molt llunyà, aquell 1976: la OTI, el primer vol del Concorde, Adolfo Suárez president del govern,...Bé, d'això fa molt temps. Tant com 2,5 generacions de la nostra protagonista d'avui, la cigarra, xixarra o cícada, per que aquests singulars animallets que ambienten les tòrrides tardes d'estiu amb el seu estrident grinyol poden viure fins a 17 anys en la seva forma larvària.

Els mascles són els que fan ressonar uns sacs d'aire que unflen i buiden com la manxa d'una gaita per a emetre aquest so reiteratiu que utilitzen com a element comunicatiu.

Les sentim però no les veiem perquè es camuflen perfectament a causa dels seus colors críptics i les seves ales transparents. Els seus ulls composts, molt separats i situats a banda i banda del cap, li permeten endevinar qualsevol perill i girar en la branca en la qual estan posades per a distanciar-se de qualsevol predador, animal o humà.

Perquè els grinyols o estridulacions són el preàmbul de la còpula, de la posada per part de la femella i de la fi del seu cicle vital.

Les noves xixarres es deixaran caure a terra després de nàixer i passaran de 2 a 17 anys (depenent de l'espècie) vivint enterrades alimentant-se de la saba de les arrels de certes plantes per a sorgir en els mesos calorosos i ambientar els nostres camps i ciutats amb el seu cant.

Per tant, no és cert el conte de la xixarra i la formiga en el qual la formiga treballa sense descans per a poder passar l'hivern sota el sòl ben protegida mentre la xixarra canta despreocupadament. Més aviat la xixarra ha estat treballant sota terra anys i anys per a culminar la seva existència amb aquest cant, molest a les nostres oïdes, però que per a elles és un cant d'amor.

OPINIÓ

GUILLEM DOMINGO NAVARRO

El passat 14 de febrer el Consell de la Generalitat Valenciana, a proposta de la Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica va acordar el meu nomenament com a president de la Junta Rectora del Parc Natural de la Serra Calderona. Un nomenament que va venir seguit d'una situació sanitària per a la qual no estàvem preparats en un moment en què començàvem a posar-nos en marxa.

És tot un honor alhora que un repte el poder estar al capdavant d'aquest òrgan consultiu que representa els diferents interessos socials i econòmics directament implicats en la gestió del Parc Natural. Un espai natural de gran extensió, un parc metropolità i per tant, veritable pulmó verd de la ciutat de València i dels pobles que l'envolten. Un territori que m'ha vist néixer, en el qual he viscut durant tota la meua vida, que sent com a propi i que haurem de saber llegar a les generacions esdevenidores.

Acceptar aquest repte ha estat una decisió personal presa amb la finalitat principal de ser la veu de la societat que viu el parc d'una manera o una altra i sento que hi ha moltes coses que fer per a millorar la gestió d'aquest espai natural. A la manca històrica d'inversions se li uneix la capacitat que hem de tenir per a trobar el terme mitjà entre el deure de conservació i el necessari desenvolupament socioeconòmic dels seus habitants.

Per davant molta il·lusió i ganes d'anar treballant. Inquietuds compartides amb la direcció del Parc Natural, amb qui estem ja treballant braç a braç per a anar perfilant el que seran les línies bàsiques de treball i poder celebrar aviat la Junta Rectora, tot i la situació que ens ha tocat viure a causa de la covid19 i que ha anat endarrerint-ho tot.

Des d'ací hem de fer un reconeixement al treball de les persones que m'han precedit, amb encerts o desencerts, però de ben segur que amb la mateixa il·lusió i ganes de treballar que tinc jo.

Em fique a la vostra disposició per a atendre les vostres inquietuds i poder així, d'una manera participativa, anar treballant.

Centre d'interpretació Parc Natural de la Serra Calderona

Parc Natural de la Serra Calderona
Centre d'interpretació
C/ Lepanto, 8. 46119 Nàquera (Valencia)
serra_calderona@gva.es
679 19 52 38 / 96 318 98 65
<http://www.parquesnaturales.gva.es/es/web/pn-serra-calderona>

Inscriu-te en:/ Inscríbete en:

<http://www.citma.gva.es/va/web/pn-serra-calderona/suscribete-a-las-actividades-del-pn>

Redacció: Equipo Técnico del Parc Natural